

شاخصه‌های دولت کارآمد در نظام اسلامی

مهدی حسن‌زاده

ویژگی‌های دولت مقتدر و کارآمد، اعتقاد به اسلام و انقلاب اسلامی است. یکی از مراحل تحقق اهداف نظام اسلامی و رسیدن به تمدن نوین اسلامی، تشکیل دولت اسلامی است، دولت کارآمد در نظام اسلامی دولتی است که در راستای خواسته‌ها و ارزش‌های اسلامی حرکت کند و در جهت عداوت با آن برنخیزد. انقلاب اسلامی هدفش برپایی احکام اسلامی در کشور بوده و دولت مقتدر، نه تنها خود باید بدان‌ها پایبند باشد؛ بلکه تلاش خود را بایستی در جهت اجرایی‌سازی آن احکام در سرتاسر کشور، به کار گیرد. چنین دولتی است که می‌تواند زمینه تحقق دولت اسلامی را فراهم نماید. سرچشمه تمام فسادها در جمهوری اسلامی عدم تبعیت از فرامین اسلامی و اعتقادنداشتن به ارزش‌های انقلاب اسلامی می‌باشد، اگر دولتی خود را در مقابل بیت‌المال مردم مسئول بداند و به سرانجام اعمال و آخرت اعتقاد داشته باشد، هیچ‌گاه دست به فساد و خیانت نخواهد زد، افزون بر این مورد، در آن جامعه مفسد و خائن احساس امنیت ندارند و جایی برای

دولت در جمهوری اسلامی ایران یکی از ارکان بسیار مهم و حیاتی برای کشور است. مسئولیت‌های این نهاد، بسیار بیشتر و گسترده‌تر از نهادهای دیگر در کشور می‌باشد و در این مسئله شکی نیست که انتخاب دولتی مقتدر و کارآمد علاوه بر اینکه باعث نوسازی و تحول در کشور خواهد شد، اقتدار نظام اسلامی را چه در داخل کشور و چه در میادین بین‌المللی به همراه خواهد داشت. امروزه رفع مشکلات و حل چالش‌های موجود در کشور، مدیریت دولت مقتدر و کارآمد را می‌طلبد. مسائل و چالش‌های کنونی کشور و نیز تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی ایجاب می‌کند دولتی امور را در دست گیرد که عازم و پرنگیزه باشد و اکتفا به سازوکارها و روندهای بروکراتیک موجود کشور نکند. از این رو؛ تشکیل دولتی مقتدر و کارآمد امری ضروری است، در ادامه به خصوصیات و شاخصه‌های دولت مقتدر و کارآمد خواهیم پرداخت.

■ پایبند به ارزش‌های اسلام و انقلاب: از جمله خصوصیات و

اجزایی ساختن اهداف شوم خود نتوانند بیابند. امام خمینی علیه السلام در این زمینه می گویند: «...ماییم و قانون اسلام، علمای اسلام‌اند و قرآن کریم، علمای اسلام‌اند و احادیث نبوی، علمای اسلام‌اند و احادیث ائمه اسلام. هر چه موافق دین و قوانین اسلام باشد ما با کمال تواضع گردن می‌نهمیم و هر چه مخالف دین و قرآن باشد، ولو قانون اساسی باشد، ولو الزامات بین‌المللی باشد، ما با آن مخالفیم.» (صحیفه نور، ج ۱، ص ۴۵)

■ **مدیریت جهادی:** دولت مقتدر و کارآمد با مدیریتی جهادی باید امور کشور را اداره کند. مدیریت جهادی را می‌توان مدیریتی خواند که در شرایط کمبود و وجود موانع متعدد، با احساس تکلیف، تعهد انقلابی و رسالت، بتواند معضلات و چالش‌های موجود کشور را برطرف سازد. مدیریت جهادی مؤلفه‌هایی دارد که دولت مقتدر را باید با این مؤلفه‌ها در اداره کشور سنجید.

– اولین مؤلفه در عملکرد جهادی دولت کارآمد، خدمت با نیت الهی و اخلاص و پرهیز از هرگونه ارباب‌منشی است. در مدیریت جهادی خدمت‌رسانی به مردم نه برای کسب مال و مقام دنیوی، بلکه در جهت قرب الهی و رضایت پروردگار انجام می‌شود و مدیر جهادی در قبال خدمتی که به مردم ارائه می‌دهد هیچ‌گونه چشمداشت مادی و دنیوی ندارد و هدف خود را رضایت پروردگار خویش می‌داند. در احادیث نیز، بسیار بر این مسئله تأکید شده است. پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) می‌فرماید: «إِذَا عَمِلْتَ عَمَلًا فاعْمَلْ لَهِ خَالِصًا؛ لِأَنَّهُ لَا يَقْبَلُ مِنْ عِبَادِهِ الْأَعْمَالُ إِلَّا مَا كَانَ خَالِصًا.» (بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۱۰۳) هر کاری که انجام می‌دهی، خالصانه و برای رضای خدا باشد؛ زیرا جز عمل خالص در پیشگاه خداوند پذیرفته نمی‌شود.»

– صبر و استقامت در امور از دیگر مؤلفه‌های مدیریت جهادی است. از وظایف مهم و حیاتی دولت مقتدر، استقامت در انجام امور و در برابر فشارها و مشکلاتی است که دشمنان نظام به‌وجود می‌آورند. تنها راه مقابله و شکست دادن دشمن، مقاومت در مقابل اوست. مدیر جهادی به راحتی در برابر مشکلات دست‌ها را به نشانه تسلیم بالا نمی‌برد؛ بلکه از ناکامی‌ها و شکست‌ها پلی برای پیروزی می‌سازد و چون به درستی هدف و نیت خود ایمان دارد به حرکت خود ادامه می‌دهد تا به سر منزل مقصود برسد. امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام) در روایتی می‌فرماید: «لِصَبْرِ عَوْنِ عَلِيٍّ كُلِّ أَمْرٍ؛ صَبْرٌ وَ شَكِيْبَائِهِ بِهٖ يَشْرَفُ هَر كَارٍ (مهمی) کمک می‌کند.» (میزان‌الحکمه، ج ۶، ص ۱۴۶)

– تخصص، علم و درایت در مدیریت، از خصوصیات بارز دولت مقتدر و کارآمد است. علم در هر زمانی برای هر حکومتی ضرورت دارد، علم است که پیشرفت و اقتدار را برای کشور به‌وجود می‌آورد، علم، کشور را از مشکلات فراوانی نجات می‌دهد و حتی باعث کسب ثروت می‌شود. تخصص می‌تواند سبب افزایش بهره‌وری شود و توجه به

علم زمینه را برای به‌روزرسانی خدمات و فعالیت‌ها آماده می‌کند و مجموع این دو میسر نمی‌شود، مگر در سایه درایت و کاردانی.

– اعتقاد به توانمندی‌های داخل و اعتماد به نسل جوان در مدیریت از دیگر مؤلفه‌های دولت مقتدر و کارآمد است. دولت کارآمد به توانمندی‌های نیروهای داخل کشور باور داشته و در عمل نیز، این اعتقاد خود را نشان می‌دهد، هیچ‌گاه به دشمن اعتماد نمی‌کند و منافع ملت ایران را در سطح بین‌الملل حفظ می‌کند. در مدیریت جهادی در کنار مدیران و چهره‌های باتجربه و کارآزموده سعی می‌شود که از جوانان نیز استفاده شود تا در آینده در صورت کنار رفتن مدیران باتجربه، جامعه از نیروهای شایسته و کاردان تهی نشود و نیروهای جوان بتوانند جای آن‌ها را پر کنند.

– مشورت و مشارکت در امور بسیار می‌تواند در رفع مشکلات و چالش‌هایی که کشور با آن‌ها مواجه است، کارساز باشد. دولت مقتدر و کارآمد هیچ‌گاه نباید خود را مبرا از مشورت و هم‌اندیشی بداند، در نظام اسلامی نیز، کارگزاران و مسئولان در هر مرتبه‌ای که باشند نباید از این اصل غافل شوند. هیچ دولتی نباید خود را برتر از دیگران بداند و کارها را خودسرانه به پیش ببرد؛ با مشورت و همکاری است که دولت‌ها و ملت‌ها موفقیت‌های بسیاری را کسب کرده‌اند. بهره‌نبردن از مشورت باعث ایجاد اختلاف و کشمکش در بین اقشار مردم می‌شود. اختلاف و عدم همراهی مردم، هر کشوری را با مشکلات و شکست‌های عیدیه‌ای مواجه می‌سازد. همچنانکه امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: «لَا سِتْشَارَةَ عَيْنِ الْهَدْيَةِ، وَقَدْ خَاطَرَ مَنْ اسْتَعْنَى بِرَأْيِهِ» (میزان‌الحکمه، ج ۶، ص ۸۷) «مشورت عین هدایت است و کسی که تنها به فکر خود قناعت کند، خویشتن را به خطر انداخته است.» بنابراین مشورت سبب افزودن عقل و علم و تجربه دیگران بر عقل و علم و تجربه خویش است که در این صورت، انسان کمتر گرفتار خطا و اشتباه می‌شود. (مکارم شیرازی، پیام قرآن، ج ۱۰، ص ۱۱۱). البته با هر کسی نباید مشورت کرد و این نکته ایست که باید به آن توجه نمود. در مدیریت جهادی سعی می‌شود که از تکروری و حرکت‌های انفرادی پرهیز شود و در مقابل بر کارگروهی و مشترک بسیار تأکید می‌شود.

■ **عدالت‌خواه و فسادستیز:** دولت مقتدر و کارآمد دولتی است که مبنای عملکرد خود را بر اساس عدالت‌خواهی و ریشه‌کن کردن فساد تنظیم کند. عدالت برای هر جامعه‌ای جنبه حیاتی دارد و نبود آن، هر جامعه‌ای را در پرتگاه نابودی قرار می‌دهد، قرآن کریم عدالت را در هر سطحی و بدون توجه به اختلافات قومی و مذهبی و... لازم و واجب می‌داند؛ همانطور که تأکید می‌کند، مبدا دشمنی با گروهی، شما را به بی‌عدالتی وادار کند. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعدلوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ...» (مائده) «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! همواره برای خدا قیام کنید، و از روی عدالت، گواهی دهید! دشمنی با جمعیتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشانند! عدالت کنید، که به پرهیزگاری نزدیک‌تر است!...» انسان در جامعه‌ای که عدالت‌محور و دادگستر باشد، برای حقوق دیگران احترام قائل است، پایبند به تعهد و مسئولیت‌پذیر خواهد شد. این جامعه عدالت‌محور را دولتی عدالت‌خواه به‌وجود می‌آورد، عدالت‌خواهی، مسئولیت‌پذیری را به دنبال خواهد داشت و دولت کارآمد با عدالت‌خواهی

مترقی، بسیار مستحکم و بسیار هوشمندانه نوشته شده است. براساس این قانون، همه چیز در جای خود قرار دارد و قرار گرفته است. توصیه من به همه مسوولان، به همه مراکز قانون گذاری، به همه مراکز قانونی و به همه آحاد ملت، رعایت قانون است.» (بیانات مقام معظم رهبری (دام عزه)، ۱۳۷۹/۷/۱۴)

قانون تضمین کننده کارآمدی دولت است؛ زیرا دولت کارآمد از درون نهادهایی به وجود می آید که قانونی هستند و به این منظور دولت راه موفقیت و دستیابی به اهداف و مقاصد خود را از طریق قوانین دنبال می کند. عدم پایبندی دولت به عنوان مهم ترین بازیگر صحنه اجتماع به قوانین، موجب ترغیب جامعه به ناآرامی و آشفتگی و ایجاد بحران های اجتماعی خواهد شد که این امر باعث ناکارآمدسازی دولت خواهد بود. قانون گریزی و عدم رعایت قوانین همچنین موجب بروز اختلافات میان قوای سه گانه کشور خواهد شد که این خود به دلیل کمرنگ شدن تعاملات، تأثیر منفی بسزایی در کارآمدی دولت خواهد داشت. مقام معظم رهبری (دام عزه) در این زمینه می فرمایند: «یکی مسأله ی رعایت قوانین است. قانون را اهمیت بدهید. قانون، وقتی که با ساز و کار قانون اساسی پیش رفت، حتمیت و جزمیت پیدا می کند. ممکن است همان مجلس یا دولت یا دیگران مقدماتی فراهم کنند که آن قانون عوض بشود، با طرح هایی که در مجلس می آید، با لوابیحی که دولت می دهد، با تصمیم سازی هایی که در بخش های مختلف انجام می گیرد، عیبی ندارد؛ اگر قانون نقص دارد، ضعف دارد و غلط است، عوض بشود؛ اما تا مادامی که قانون، قانون است، حتماً بایستی به آن عمل بشود و به آن اهمیت داده بشود. من این را تأکید می کنم... به قانون اهمیت بدهید. (بیانات، ۱۳۸۷/۶/۲)

■ **تحول آفرین:** دولت کارآمد و مقتدر دولتی است که از نوعی پشتوانه فکری و مبانی نظری برخوردار است که توانایی ایجاد تحولات و تحرکات عظیم را دارد. نمونه بارز آن در جهان معاصر سردار شهید حاج قاسم سلیمانی است، پشتوانه فکری ایشان بوده است که باعث ایجاد تحولات عظیم در جهان اسلام شده است. این تفکر و اعتقاد هر کجا ظهور پیدا کرده است، موجب تحرک و تحول می شود. تحرک و ایجاد تحول در حوزه کاری و در حدود و چارچوب اختیارات و جلوگیری از تکرار و روزمرگی و غلبه بر وضعیت های متصلب شده ای که خود مانع کارآمدی و کیفیت بخشی به کار است، یکی دیگر از شاخصه های دولت کارآمد است. دولت کارآمد، دولتی تحول خواه و تحول آفرین است و بین دولت موجود و دولت مطلوب فاصله می بیند و از آن جا که برای

خود، ریشه فساد را از بین خواهد برد و باعث می شود امنیت اجتماعی و عدالت معیشتی برای مردم به وجود آید.

در مقابل، فساد از مهم ترین موانع کارآمدی هر نظام سیاسی است که بدون رفع و مهار آن، سخن گفتن از کارآمدی بی معنا خواهد بود. دولت مقتدر باید پیشگام مبارزه با فساد باشد. این امر با تقویت قانون گرای، شایسته سالاری و تقویت بازرسی ها و نظارت بر عملکردها ممکن خواهد شد. دولت مقتدر باید تلاش کند تا از رشد فساد در سطح جامعه جلوگیری نماید و با غلبه بر فساد، بسترهای کارآمدسازی خود را فراهم آورد.

■ **خیرخواه و خدمتگزار مردم:** از شاخصه های مهم دولت کارآمد یا حتی مطلوبیت نظام سیاسی، خیرخواهی و خدمتگزاری برای مردم است. خیرخواهی مردم به تعبیری آن است که دولت آن چه از خیر و خوبی و سعادت معنوی و مادی برای خویش می خواهد برای مردم نیز بطلبد و امور مردم را مدیریت و اصلاح کند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در روایتی می فرماید: «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَشَاهِمٌ فِي أَرْضِهِ بِالنَّصِيحَةِ لِخَلْقِهِ.» (کافی، ج ۲، ص ۲۰۸، ح ۵) «بلند مقام ترین مردم در پیشگاه خداوند در قیامت کسی است که از همه بیشتر در خیرخواهی مردم تلاش کرده است.» دولت مقتدر و کارآمد باید خیرخواه و خدمتگزار مردم باشد و در این مسیر باید به نیازها و مطالبات واقعی مردم شناخت کافی داشته و به تلاش حداکثری برای رفع مشکلات توده های جامعه به ویژه طبقات محروم و مستضعف مبادرت ورزد. بدیهی است دولتی که با مردم ارتباط نداشته باشد و از مطالبات مردم آگاه نباشد، در تشخیص اولویت ها دچار خطا خواهد شد که نتیجه آن افزایش نارضایتی مردم و فاصله گرفتن دولت از معیارهای مردمی بودن و در نهایت بحران ناکارآمدی است.

■ **قانون گرایی:** از مهم ترین ویژگی های دولت مقتدر قانون گرایی و تبعیت از قانون جمهوری اسلامی ایران است. می توان ادعا نمود که بسیاری از مشکلات کشور نشأت گرفته از قانون گریزی و عدم پایبندی به قوانین است. همه دولت ها در ایران باید براساس قوانین حرکت کنند؛ زیرا قوانین جمهوری اسلامی ایران برگرفته از مبانی و اصول اسلامی است و رعایت قوانین به منزله رعایت و عمل به دستورات اسلام است که از شاخصه های بارز دولت کارآمد تلقی می شود. «قانون اساسی ما یک قانون

یکی از مراحل تحقق اهداف نظام اسلامی و رسیدن به تمدن نوین اسلامی، تشکیل دولت اسلامی است، دولت کارآمد در نظام اسلامی دولتی است که در راستای خواستها و ارزش های اسلامی حرکت کند و در جهت عداوت با آن برنخیزد. انقلاب اسلامی هدفش برپایی احکام اسلامی در کشور بوده و دولت مقتدر، نه تنها خود باید بدانها پایبند باشد؛ بلکه تلاش خود را بایستی در جهت اجرایی ساختن آن احکام در سرتاسر کشور، به کار گیرد. چنین دولتی است که می تواند زمینه تحقق دولت اسلامی را فراهم نماید.

تغییر و ارتقاء به میدان آمده است، تلاش می‌کند با تدبیر و پرهیز از شتاب‌زدگی تحولات را پیگیری کند و نگذارد که روحیهٔ محافظه‌کاری بر تکرار روندهای اشتباه و ناکارآمد گذشته اصرار ورزد.

■ **پرتلاش و دارای پشتکار:** تلاش کردن و متعهد بودن از اهم خصوصیات یک دولت کارآمد و مقتدر است. کارگزاران نظام اسلامی باید بدانند که در هر جایگاهی هستند تلاش‌ها و مجاهدت‌های ایشان در پیشگاه خدا بی‌پاسخ نخواهد ماند. «چهارم، اصل مجاهدت و تلاش و مبارزه است. یکی از کارهای واجب و اصلی برای هر انسانی - چه در موضع یک فرد، چه در موضع یک جمع؛ که حکومت و یا یک قدرت باشد - این است که مبارزه کند؛ یعنی دائم باید تلاش کند و به تنبلی و بی‌عملی و بی‌تعهدی تن ندهد. گاهی انسان عمل هم دارد، اما نسبت به وظایف اصلی تعهد ندارد؛ می‌گوید به ما چه! کج‌روی‌های برخاسته از هوس نیز همین‌طور است. انسان به این‌ها نباید تن بدهد. بایستی حتماً با تنبلی و بی‌عملی خودش مبارزه کند؛ تلاش و مجاهدت کند و در این راه قبول خطر کند. این یکی از وظایف است. البته این مجاهدت باید مجاهدت فی‌سبیل‌الله باشد.» (بیانات، ۱۳۷۹/۹/۱۲)

رابطه مستقیمی بین کارآمدی دولت و پرکاری وجود دارد. بی‌شک نتیجه پرکاری و تلاش مضاعف دول و دولتمردان رفع مشکلات کشور و حرکت در مسیر آبادانی خواهد بود که در یک کلام در کارآمدسازی دولت قابل تأکید است. اما نکته اساسی در این میان آن است که منشأ پرکاری را باید در وجود روحیه جهادی و انقلابی‌گری جست‌وجو کرد. دولتی که در این روحیه ضعف دارد و اعضای آن را افرادی تشکیل می‌دهند که از روحیه انقلابی فاصله دارند، نمی‌تواند دولتی پر کار و پر نشاط را رونمایی کند و محافظه‌کاری و کم‌کاری بر آن غلبه خواهد کرد. تلاش و کوشش در جهت رفع نیازهای جامعه، رمز بقاء و پایداری هر نظام و هر حکومتی است. کشوری که فرهنگ کار و تلاش در آن‌ها کمرنگ باشد، دچار وابستگی و نیاز به سایر کشورها می‌شود.

کار و تلاش است که امید و انگیزه را به جامعه تزریق می‌کند و کشور را روز به روز قوی‌تر و استوارتر می‌سازد. کار و تلاش در جامعه فسادها را مخصوصاً در قشر جوان کاهش می‌دهد، اقتصاد جامعه را پویا ساخته و جلوی از بین رفتن ذخایر ارزشمند کشوری مانند ایران را می‌گیرد. عزت و سربلندی کشور در گرو کار و تلاش و پشتکار دولت و ملت آن است. سیرهٔ معصومین (علیهم‌السلام) به خوبی اهمیت کار و تلاش را روشن می‌سازد.

■ **مسئولیت‌پذیری:** مسئولیت‌پذیری و وظیفه‌شناسی از آن دسته ویژگی‌هایی که بسیار در کارآمدی دولت تأثیرگذار است؛ چنانکه اگر دولتی در انجام وظایف و مسئولیت‌های خود کاهلی نشان دهد، تأثیرش در سطح جامعه بروز خواهد یافت و بسیاری از فعالیت‌ها به تعطیلی کشیده خواهند شد. البته باید گفت که در نظام اسلامی همه مسئول هستند اما مسئولان و کارگزاران مسئولیت‌ها و وظایفشان سنگین‌تر و حساس‌تر است. کسانی که به مسئولیت‌ها و وظایف خود

در راه خدمت به مردم عمل نکنند و کوتاهی نمایند، به تعبیر بزرگان خائن به اسلام و به مردم و به جایگاهی که در آن قرار دارند، هستند. احساس مسئولیت و وظیفه‌شناسی، باید به عنوان یک اصل بنیادین، مورد توجه دولت‌ها در جمهوری اسلامی باشد. اگر مسئولیت‌پذیری در جامعه به عنوان یک فرهنگ تلقی شود، بسیاری از آسیب‌ها در جامعه از بین خواهد رفت و بسیاری از هزینه‌ها را کاهش خواهد داد و بالعکس عدم مسئولیت‌پذیری چه از جانب مسئولان و چه از جانب مردم، فسادها و آسیب‌های فراوانی را به‌وجود خواهد آورد که جلوگیری از آن فاسد و آسیب‌ها هزینه‌های زیادی را بر حکومت و مردم تحمیل خواهد کرد.

■ **امانت‌داری:** دولت مقتدر و کارآمد همواره باید در ادای امانتی که مردم در اختیار آن گذاشته‌اند، کوشا بوده و تمام تلاش خود را در حفظ آن گذراند. واگذاری مسئولیت به افراد ذی صلاح، حفظ اموال دولتی، رعایت مصرف بیت‌المال، حفظ اسرار نظام و کشور، انجام صحیح مسئولیت‌های واگذار شده، مراقبت از عدم تضییع امکانات و نیروهای تحت امر، اجرای درست قوانین و عدم سوءاستفاده از قدرت، همگی از مصادیق امانت‌داری محسوب می‌شوند. اموال و ثروت‌های مردم، پست و مقام‌های اجتماعی، امانت‌هایی است که دولت کارآمد، مأمور به حفظ آن‌ها است. خداوند متعال در قرآن کریم امانت‌داری را یکی از صفات مؤمنان می‌شمرد: «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ» (مؤمنون، ۸، معارج ۳۲) «و آن‌ها که امانت‌ها و عهد خود را رعایت می‌کنند.»

در هر جامعه‌ای اگر کارگزاران آلوده به خیانت باشند، فساد در آن جامعه رواج می‌یابد و پیشرفتی برای آن متصور نیست اما در مقابل امانت‌داری کارگزاران باعث جمع شدن بساط فساد و مُفسد خواهد شد. امانت سرمایه اصلی جامعهٔ انسانی و سبب پیوند مردم با یکدیگر و نظم معاش و معاد آن‌ها است، در حالی که خیانت آتش سوزانی است که همهٔ پیوندها را از میان می‌برد و سبب هرج و مرج جامعه و فقر و ضعف و بدبختی است (مکارم شیرازی، ۱۳۸۷، ج ۳، ص ۱۷۳). دولت مقتدر و کارآمد دولتی است که بتواند فساد را در جامعه ریشه‌کن کند و هرچه بیشتر کشور را به اهداف متعالی خودش برساند و این اهداف خطیر با محقق ساختن و تقویت شاخصه‌های مذکور ممکن خواهد شد.

منابع

- قرآن کریم
- بحارالانوار
- اصول کافی
- پایگاه اینترنتی بصیرت
- صحیفه نور
- محمدی ری‌شهری، محمد، ۱۳۸۹، میزان الحکمه عربی، قم: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، چاپ ۱۱.
- آیت الله مکارم شیرازی، ۱۳۶۷، پیام قرآن، قم: مدرسه الامام امیرالمؤمنین علیه‌السلام، چاپ اول.
- _____، ۱۳۸۷، اخلاق در قرآن، قم: انتشارات امام علی بن ابیطالب، دوره دوم.

